

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Zdeňka Kühna, soudce Ondřeje Mrákoty a soudkyně Michaely Bejčkové v právní věci žalobce: **S. E.**, zast. Mgr. Martinou Šamlotovou, advokátkou se sídlem Příkop 8, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 6. 8. 2019, čj. OAM-96/ZA-ZA11-ZA17-2019, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 10. 6. 2020, čj. 41 Az 43/2019-81,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 10. 6. 2020, čj. 41 Az 43/2019-81, **se ruší.**
- II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 6. 8. 2019, čj. OAM-96/ZA-ZA11-ZA17-2019, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.
- III. Žalovaný **je povinen** zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení částku **15 450 Kč**, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám Mgr. Martiny Šamlotové, advokátky.

Odůvodnění:

[1] Žalobce je občanem Turecka kurdské národnosti. Do ČR přicestoval v listopadu 2014. Měl zde pracovní vízum a pracoval jako kuchař v rodinné restauraci, kterou provozuje spolu s manželkou a bratrem. V březnu 2016, jak sám tvrdí, pomáhal bratrovi proti osobám, které po nich požadovaly „výpalné“. O pobytové oprávnění přišel, jelikož byl v souvislosti s tímto incidentem – stejně jako jeho bratr – shledán vinným ze spáchání trestných činů (pokus těžkého ublížení na zdraví a výtržnictví). Po několika peripetiích žalobce dne 2. 1. 2019 obdržel výjezdní příkaz z ČR (platný do 27. 1. 2019). Žádost o

mezinárodní ochranu podal dne 25. 1. 2019. Tvrdí, že v ČR byl legálně. Dokud mu nehrozilo vyhoštění, neměl potřebu žádat o azyl. V žádosti zejména uvedl, že pochází z Diyarbakiru, kde měl od dětství problémy, jelikož je Kurd. Žalobce využil období příměří a vyjednávání v letech 2013 a 2014, aby přicestoval do ČR spolu s manželkou, která má nyní v ČR povolen pobyt. O mezinárodní ochranu žalobce žádá z politických důvodů, kvůli pronásledování Kurdů. Tvrdí, že jeho otce zastřelili v roce 1995. Strýc se též ztratil. Žili ve městě, kde neustále probíhaly střety mezi ozbrojenými silami a místním obyvatelstvem. Žalobce podporuje stranu HDP (Lidově demokratická strana). Je jejím členem, ale není v ní registrován, jelikož se obává s tím spojených následků. Ve straně alespoň pomáhá, pokud jej někdo osloví (organizace, oznamování a svolávání mítinků).

[2] Žalobce v lednu 2016 vycestoval na jeden týden do Turecka. Chtěl tam podpořit přátele, účastnil se v Diyarbakiru dvou protestních akcí proti bezpráví a vraždění Kurdů, které organizovala strana HDP. Proti situaci v oblasti se veřejně ohradil i na sociální síti Facebook. Tvrdí, že kvůli zpřísnění kontrol neměl tehdy prostor k větší aktivitě. Mítinky byly potlačeny policií a ozbrojenými složkami. Bezpečnostní složky tehdy proti demonstrantům použily vodní děla a slzný plyn. Napadeni byli i představitelé HDP. Lidé byli zatýkáni, někteří i zabiti. Žalobci se podařil útěk z Turecka. Má za to, že nyní je v hledáčku turecké policie, která ho hledala u jeho rodiny v Turecku. Zásahová jednotka prý rodině řekla, že na žalobce bylo vyhlášeno pátrání. Do Turecka se žalobce bojí vrátit, obává se o svou bezpečnost i o život. Jeden z jeho bratrů, kteří zůstali žít v Turecku, byl za podobné aktivity odsouzen na pět let. Žalobce tvrdí, že teď je situace ještě horší. Proti politickým oponentům se postupuje ještě tvrději, tlak Turecka proti Kurdům sílí. Jde tam o život, lidé mizí. Když začal mít žalobce v roce 2018 potíže s povolením k pobytu v ČR, ze strachu před hrozícími následky svých internetových projevů smazal i účet na Facebooku. Do Turecka by se vrátil, pokud by neměl obavu o život. Za současné situace se však vrátit nemůže. Žalobce dodává, že pokud by trval na kurdských právech, nemůže normálně žít ani na jiných místech v Turecku. Jakmile na sebe člověk jednou upozorní, už nemá šanci.

[3] Žalobce dále dodal, že osobně byl zadržen a vyslýchán na policejní stanici asi v roce 2006. Policie ho tehdy upozornila, že by mohl být obviněn z napomáhání terorismu. Vzhledem k tomu, že si jako dítě pamatuje, jak otce mučili, bál se více projevovat politické názory.

[4] Rozhodnutím označeným v záhlaví žalovaný neudělil žalobci mezinárodní ochranu dle § 12, § 13, § 14, § 14a a § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Žalobcem uplatněné skutečnosti nespadají pod zákonem vymezené důvody pro udělení mezinárodní ochrany. Žalovaný má mj. za to, že stěžovatelovo tvrzení o pronásledování členů strany HDP nemůže být vyloženo jinak „*než jako taktické zvětšení a přikořtenění azylového příběhu*“. Zpochybnul také, že žalobce u jeho rodiny hledala turecká policie, pokud orgány veřejné moci vědí, že přesídlil do ČR a z Turecka vycestoval pod vlastní identitou. Krajský soud názoru žalovaného přisvědčil a výše specifikovaným rozsudkem žalobu zamítl.

[5] Žalobce (stěžovatel) napadl rozsudek krajského soudu včas podanou kasační stížností z důvodů dle § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s. Stěžovatel zejména tvrdí, že v době, kdy se účastnil protestů v Turecku, z nichž mj. pramení jeho potíže, neměl důvod

žádat o mezinárodní ochranu. Tehdy měl platné povolení k dlouhodobému pobytu v ČR. Případá mu nelogické, že mu žalovaný vyčetl tehdejší nepodání žádosti. Upozorňuje, že účast na protestních akcích, které byly tvrdě potlačeny, je třeba vnímat jako výkon politických práv a svobod, což žalovaný pominul. Polemizuje i se závěrem, že turecká policie ho neměla důvod hledat u jeho rodiny, pokud věděla, že trvale přesídlil do ČR. V tomto sporu dle něj žalovaný řádně nezjistil skutkový stav věci a hodnověrným způsobem nevyvrátil stěžovatelův azylový příběh, jelikož neustále připomínal provázanost podání žádosti o mezinárodní ochranu s blížícím se koncem legálního pobytu žalobce na území ČR. A to navzdory tomu, že tato skutečnost není pro udělení mezinárodní ochrany tak důležitá. Krajský soud nekriticky vycházel z rozhodnutí žalovaného a nevypořádal se s několika žalobními námitkami. Nepostupoval ani ve smyslu závěrů judikatury NSS.

[6] Žalovaný s kasační stížností nesouhlasí. Dle něj se stěžovatel pouze snaží zlegalizovat svůj pobyt v ČR. O mezinárodní ochranu měl požádat bezprostředně poté, co k tomu měl příležitost. Stěžovatel údajně domýšlí krajní scénáře v případě svého návratu do Turecka, avšak tyto scénáře nemají reálný vztah k azylovému příběhu.

[7] Poté, co NSS shledal kasační stížnost přípustnou, zabýval se její přijatelností ve smyslu § 104a s. ř. s. (blíže usnesení NSS ze dne 26. 4. 2006, čj. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS). V nynější věci jak žalovaný, tak krajský soud hrubě pochybili při výkladu hmotného a procesního práva, zejména ve spojitosti s řádným zjištěním skutkového stavu věci a hodnocením zjištěných skutečností. Žalovaný a krajský soud také nepřipustně zatemnili azylově relevantní tvrzení tím, že přespříliš – bez zohlednění specifické situace – zdůrazňovali, že stěžovatel podal žádost o mezinárodní ochranu až v souvislosti s blížícím se koncem jeho legálního pobytu v ČR. Dle NSS mají tato pochybení potenciálně význam i pro další rozhodovací praxi krajských soudů. Kasační stížnost je proto přijatelná.

[8] NSS předně souhlasí se žalovaným i krajským soudem, že mezinárodní ochrana nemůže sloužit jako univerzální nástroj ochrany před jakýmkoli bezprávím. Nepokrývá veškerá porušení práv, ale pouze případy pronásledování z azylově relevantních, taxativně stanovených důvodů. NSS nijak nezpochybňuje ani ustálenou judikaturu ohledně případů, v nichž šlo pouze o legalizaci pobytu cizince na území ČR, či ohledně ryze účelových žádostí o mezinárodní ochranu (viz např. rozsudky ze dne 27. 8. 2003, čj. 4 Azs 7/2003-60; ze dne 30. 6. 2004, čj. 7 Azs 138/2004-44, č. 397/2004 Sb. NSS, a další).

[9] V obecné rovině platí, že cizinec má o udělení mezinárodní ochrany požádat neprodleně poté, kdy k tomu má příležitost, a to nejen z hlediska zeměpisného (jakmile přicestuje do první bezpečné země), ale i časového (jakmile má k tomu příležitost). Při podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany s výrazným časovým odstupem po vstupu na území státu, kde mu může být mezinárodní ochrana udělena, lze předpokládat, že důvody podání žádosti se již nemusejí shodovat s důvody odchodu ze země původu, což může cizince z poskytnutí mezinárodní ochrany vyloučit (rozsudky ze dne 21. 8. 2003, čj. 2 Azs 5/2003-46, č. 18/2003 Sb. NSS, či ze dne 31. 3. 2010, čj. 8 Azs 2/2010-57; přiměřeně srov. také § 3a a § 3b zákona o azylu). Velká prodleva mezi první možností požádat o mezinárodní ochranu a datem skutečného podání žádosti zpravidla zeslabuje palčivost azylových důvodů či celý příběh znevěrohodňuje.

[10] Tato pravidla ovšem nelze aplikovat mechanicky. Na každou žádost o mezinárodní ochranu je třeba nahlížet se zřetelem na jedinečné skutkové okolnosti a každou žádost, po náležitém zjištění a ověření skutkového stavu, individuálně vyhodnotit. V posuzovaném případě stěžovatel podal žádost o mezinárodní ochranu přibližně tři roky poté, co se v Turecku účastnil protestních akcí (mj. na základě toho stěžovatel dovozuje, že by mu v případě návratu do země hrozilo též nebezpečí trestního stíhání). NSS k tomu uvádí následující. Stěžovatel sice od ledna 2016 věděl, že v Turecku není v bezpečí, avšak tehdy disponoval platným povolením k pobytu v ČR. Proto je pochopitelné, že ho jako první věc po návratu do ČR nenapadlo, že by měl požádat o mezinárodní ochranu. NSS zdůrazňuje, že stěžovatel se tehdy z Turecka vrátil do ČR jako cizinec s platným pobytovým titulem. Až následující události (incident s odražením údajných „výpalníků“ a navazující trestní řízení) vedly k neprodloužení stěžovatelova pobytového titulu. Stěžovatel požádal o mezinárodní ochranu až v momentě, kdy se stalo jeho další legální setrvání v ČR nejistým. Jakkoli azylové důvody předcházely podání žádosti o mezinárodní ochranu, za této specifické situace nelze stěžovateli přikládat k tíži, že žádost nepodal dřív.

[11] Žalovaný i krajský soud pochybili, pokud jako klíčový aspekt vyhodnotili stěžovatelovo prodlení s podáním žádosti o mezinárodní ochranu. Při hodnocení zbylých tvrzení stěžovatele tomuto prodlení přiřkli větší váhu, než by si zasloužilo (např. s. 3 rozhodnutí žalovaného a bod 54 napadeného rozsudku). Pozdější podání žádosti zastínilo (tvrzené) azylově relevantní skutečnosti: stěžovatel je kurdské národnosti; pochází z oblasti jihovýchodního Turecka, o níž je obecně známo, že zde často dochází ke střetům mezi tureckými bezpečnostními složkami a kurdskými povstalci i běžnými civilisty; stěžovatel byl již v minulosti zadržen a vyslýchán vojenskou policií; stěžovatel má nepříznivou rodinnou „historii“: otce a strýce mu dle jeho výpovědi zabily bezpečnostní složky, za uplatňování kurdských práv byl potrestán i jeden z jeho bratrů.

[12] Tato poměrně důležitá tvrzení bylo třeba řádně posoudit z hlediska zpráv o Turecku, které by se vztahovaly k otázkám nynějšího případu. Avšak tyto skutečnosti zůstaly upozaděny. Žalovaný ani krajský soud nevěnovali dostatečnou pozornost ani tvrzení, že stěžovatelovy problémy pramení z toho, že jako Kurd na demonstraci uplatňoval politická práva – zatčení se prý vyhnul jen proto, že v lednu 2016 rychle odcestoval zpátky do ČR (k tomu podrobněji body [14] a [17] níže). Místo toho žalovaný uzavřel, že stěžovatelův příběh není tak úplně věrohodný (s. 3 rozhodnutí).

[13] Po stěžovatelově odjezdu z Turecka v létě 2016 navíc došlo k neúspěšnému pokusu o vojenský převrat. Po něm na území celého státu dochází k rozsáhlým čistkám, eskalovala i represe proti Kurdům na východě země. O těchto skutečnostech svědčí i zprávy o Turecku založené ve správním spisu, a to Informace Ministerstva vnitra Velké Británie ze září 2018, ve které se mj. uvádí, že svoboda projevu je „od pokusu o převrat omezována, přičemž těm, kteří v sociálních médiích zveřejňují příspěvky, které kritizují postoj vlády vůči kurdským otázkám, hrozí riziko zatčení a vazby“ (bod 2.4.5.). „Akce související s kurdskými otázkami jsou zakázány z bezpečnostních důvodů, kdy například od roku 2016 platí zákaz demonstrací v kurdské městě Diyarbakir. Stovky kurdských organizací občanské společnosti zůstávají od pokusu o převrat uzavřeny“ (bod 2.4.6.). „Kurdské obyvatelstvo žijící na jihovýchodu země trpí pokračujícím násilím mezi vládou a PKK, které mělo za následek značný počet obětí na životech civilních osob a vysídlení celých komunit“ (bod 2.4.7.). Také v Informaci švédského Centra informací o zemích původu (Lifos) ze dne 28. 1. 2019

se s odkazem na několik zdrojů uvádí, že v jihovýchodním Turecku se situace zhoršila poté, co ztroskotala mírová jednání s PKK (Strana kurdských pracujících) v roce 2015: „*v souvislosti s vypuknutím konfliktu dosáhlo násilí na jihovýchodě nejvyšší úrovně za tři desetiletí*“. Informace uvedené v právě cit. zprávách o Turecku korespondují s výpovědi stěžovatele. Není však jasné, jak tyto informace – jakkoli je v napadeném rozhodnutí citoval – zohlednil žalovaný a proč i po zhlédnutí těchto zpráv považoval stěžovatelův azylový příběh za zveličený.

[14] Nelze ani bez dalšího souhlasit s tím, že by na stěžovatelovu situaci dopadaly závěry judikatury, kterou citoval žalovaný a ve skutečnosti použil i krajský soud v bodě 45 napadeného rozsudku (např. rozsudek ze dne 15. 2. 2006, čj. 3 Azs 442/2004-61, či usnesení ze dne 17. 7. 2008, čj. 9 Azs 29/2008-128), a to, že na straně stěžovatele šlo o ojedinělý krok k uplatňování politických práv, který nemohl vyvolat pronásledování. Nutno připomenout, že vedle účasti na protestech v lednu 2016 stěžovatel během pohovoru k žádosti o mezinárodní ochranu vypověděl, že již v minulosti cestoval do Iráku, aby se tam setkal s Kurdy, a jak sám tvrdil, cestoval za nimi, aby řešili „*kurdskou problematiku*“ (protokol ze dne 30. 1. 2019). I v kontextu jednoho z posledních rozsudků ve věci kurdského žadatele o mezinárodní ochranu (rozsudek ze dne 31. 1. 2020, čj. 5 Azs 105/2018-46, č. 4029/2020 Sb. NSS) se NSS jeví závěry žalovaného a krajského soudu jako předčasné a nedostatečně podložené, *nota bene* pokud žalovaný na podporu aktuálních možností a účasti Kurdů na veřejném životě uvádí takové bezvýznamné informace, jako že v letech 1989 až 1993 měl tehdejší turecký prezident nějaké kurdské předky (s. 5 napadeného rozhodnutí).

[15] NSS tedy připomíná, že v režimu zákona o azylu je důkazní břemeno rozděleno „*mezi žadatele a stát tím způsobem, že stát je zodpovědný za náležité zjištění reálií o zemi původu, ale žadatel musí unést důkazní břemeno stran důvodů, které se týkají výlučně jeho osoby*“ (rozsudek ze dne 25. 7. 2005, čj. 5 Azs 116/2005-58). Správní orgány stihá povinnost zjišťovat stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (§ 3 správního řádu). Podle § 23c písm. c) zákona o azylu mohou být podkladem pro rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu zejména *presné a aktuální informace z různých zdrojů o státu, jehož je žadatel o udělení mezinárodní ochrany státním občanem*. Informace o zemi původu žadatele o mezinárodní ochranu musí ostatně být mj. v maximální možné míře relevantní ve vztahu k otázkám posuzovaným v daném řízení. Zprávám, které obecně popisují socioekonomické podmínky v zemi původu, aniž se zabývají specifickými otázkami dané věci, bude zpravidla přiznána menší váha (srov. rozsudek ze dne 4. 2. 2009, čj. 1 Azs 105/2008-81, č. 1825/2009 Sb. NSS, bod 16).

[16] Těmto požadavkům však žalovaný nedostál. Ve spisu jsou jednak založeny vesměs obecné informace o Turecku nebo jen překlady částí zpráv ze zahraničních zdrojů, a to bez dostatečné návaznosti na stěžovatelův azylový příběh, jednak zpráva Mezinárodní organizace o migraci, která nemá ve vztahu ke skutečnostem tvrzeným stěžovatelem žádný vztah. Přímo ke stěžovatelově situaci se vztahuje Informace Ministerstva vnitra ČR ze dne 9. 5. 2018, ale dílem také informace citované v bodě [13] shora, které žalovaný zjevně nezohlednil v odůvodnění napadeného rozhodnutí.

[17] Pokud se tedy stěžovatel skutečně zmíněných dvou protestních akcí v Diyarbakiru zúčastnil a pak jej hledala tamní policie, nelze jednoduše, doslova „mávnutím ruky“, uzavřít, že účast na demonstracích nebyla projevem politických práv, který by mohl vyvolat odůvodněný strach z pronásledování. NSS se – na základě údajů, které prozatím vyplývají ze spisu – neztotožňuje ani s rázným odmítnutím tvrzení, že stěžovatele hledala turecká policie. Skutečnost, že stěžovatel oficiálně pobývá v ČR a neskrytě, pod vlastní identitou, cestoval do Turecka a zpátky, ještě neznámá, že ho turecká policie nemohla hledat v domově jeho rodiny, kde pobýval během návštěvy. Tento dílčí závěr žalovaný nijak blíže nevysvětlil ani nepodložil.

[18] Žalovaný bude muset ještě jednou pečlivě zkoumat stěžovatelův azylový příběh, shromáždit dostatečně aktuální a trefné podklady, případně též provést další pohovor k žádosti, aby bylo možné stěžovatelovu žádost o mezinárodní ochranu řádně posoudit z hlediska všech zákonných podmínek. V dalším průběhu řízení se žalovaný vyvaruje opomenutí rozhodujících skutečností, zlehčování stěžovatelovy situace a zjistí, zda stěžovatel – v případě návratu do Turecka – může mít odůvodněný strach z pronásledování ve smyslu § 12 písm. b) zákona o azylu, či mu může hrozit skutečné nebezpečí vážné újmy ve smyslu § 14a téhož zákona (přiměřeně srov. i rozsudek NSS ze dne 26. 2. 2020, čj. 10 Azs 278/2019-57, ve věci jiného stěžovatele kurdské národnosti). Jelikož žalovaný řádně nezjistil skutkový stav věci a nevyvodil z něj odpovídající závěry, nemohl ani krajský soud posoudit, zda stěžovatel naplnil důvody pro udělení azylu nebo doplňkové ochrany. Pro tuto důvodně vytýkanou vadu měl krajský soud rozhodnutí žalovaného zrušit. Pokud tak neučinil, je i jeho rozhodnutí nezákonné (§ 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s.).

[19] Kasační stížnost je důvodná. Proto NSS rozsudek podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil. S ohledem na důvody zrušení rozsudku přistoupil také ke zrušení žalobou napadeného rozhodnutí žalovaného. Podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. ve spojení s § 78 odst. 4 s. ř. s. pak vrátil věc žalovanému k dalšímu řízení.

[20] NSS je posledním soudem, který o věci rozhodl. Proto musí určit náhradu nákladů celého soudního řízení. O náhradě rozhodl v souladu s § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalovaný ve věci úspěch neměl, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Stěžovatel měl ve věci plný úspěch, má tedy právo na náhradu nákladů řízení o žalobě i o kasační stížnosti (§ 60 odst. 1 s. ř. s.).

[21] Pokud jde o náklady v řízení o žalobě, odměna advokátky zahrnuje tři a půl úkonu právní služby: příprava a převzetí zastoupení, sepsání repliky k vyjádření žalovaného, účast u jednání dne 3. 6. 2020 a účast u jednání, u něž bylo dne 10. 6. 2020 vyhlášeno rozhodnutí (§ 11 odst. 1 písm. a), d) a g) a odst. 2 písm. f) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)], a činí v dané věci $3,5 \times 3\,100$ Kč [§ 7 ve spojení s § 9 odst. 4 písm. d) advokátního tarifu], a paušální částku ve výši 300 Kč za každý úkon právní služby (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), tedy 4×300 Kč. Odměna advokátky v řízení před krajským soudem tak činí 12 050 Kč. NSS zjistil, že Mgr. Šamlotová začala zastupovat žalobce po více než dvou měsících od zahájení řízení, proto mezi úkony právní služby nepočítal podání žaloby. Taktéž NSS jako plnohodnotný úkon nezapočítal účast u jednání dne 10. 6. 2020, kde byl jen vyhlášen rozsudek – proto poloviční odměna za tento úkon dle § 11 odst. 2 písm. f) advokátního tarifu.

[22] Náklady řízení o kasační stížnosti spočívají v odměně advokátky za jeden úkon právní služby, a to sepsání kasační stížnosti, tzn. 3 100 Kč, a dále paušální částka ve výši 300 Kč za tento úkon. Celkově tedy náklady řízení před NSS představovaly 3 400 Kč.

[23] Žalovaný je tedy povinen stěžovateli k rukám jeho zástupkyně uhradit náhradu nákladů ve výši 15 450 Kč, a to ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 27. října 2020

Zdeněk Kühn
předseda senátu